

WYDAWNICTWA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY

№ 76

Programy wykładów Prywatnej Jednorocznej Koedukacyjnej Szkoły
Bibliotekarskiej Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie

№ 10

KSAWERY ŚWIERKOWSKI

HISTORIA BIBLIOTEK

PROGRAM:

1. *Starożytność.*

- a) Assyrobabilonia — biblioteka Assurbanipala.
- b) Grecja klasyczna.
Biblioteki Platona, Arystotelesa.
- c) Biblioteka Aleksandryjska.
Kallimach z Kyrene.
- d) Biblioteka w Pergamonie.
- e) Biblioteki rzymskie.
Emilius Paulus, Lukullus, Cezar, Varro.
- f) Technika biblioteczna w starożytności.

2. *Wczesne średniowiecze.*

- a) Biblioteki kościelne i klasztorne.
- b) Wpływ wędrówek ludów na biblioteki.
- c) Biblioteki w Cesarstwie Wschodnim.
- d) Karol Wielki.
- e) Biblioteki w świecie mahometańskim.
- f) Biblioteki klasztorne.
St. Gallen, Monte Cassino, Cluny, Fulda, St. Albans.
- g) Polska — biblioteki kapitulne: Gniezno, Kraków, Płock.

3. *Późne średniowiecze.*

- a) Biblioteki klasztorne, książęce, miejskie.
Biblioteka przy kościele św. Jana w Toruniu.

- b) Biblioteki przy powstających uniwersytetach.
Robert de Sorbona, Richard de Bury.
  - c) Biblioteki przy Wszechnicy Jagiellońskiej.
  - d) Technika w średniowiecznej bibliotece, wytwarzającej książkę.
4. *Doba odrodzenia.*
- a) Biblioteki pierwszych humanistów.
  - b) Włochy: biblioteka św. Marka i Laurenziana.
  - c) Watykańska — papież Mikołaj V.
  - d) Maciej Korwin, król węgierski.
  - e) Wpływ wynalazku druku na rozwój bibliotek.
  - f) Polska: Erazm Ciołek, Jan Dantyszek.
5. *Doba reformacji i wojen religijnych.*
- a) Marcin Luter a biblioteki.
  - b) Królewska biblioteka Franciszka I, pierwszy egzemplarz biblioteczny.
  - c) Powstawanie bibliotek głównych przy uniwersytetach.
  - d) Bodleiana przy uniwersytecie oxfordzkim.
  - e) Skutki wojny trzydziestoletniej.
  - f) Polska: Księgozbiór Zygmunta Augusta. Biblioteka synodu kalwińskiego w Wilnie. Grabieże wojenne szwedzkie w Polsce — podstawą kilku bibliotek w Szwecji.
6. *Biblioteka barokowa.*
- a) Cechy biblioteki barokowej.
  - b) Mazariniana.
Gabriel Naudé.
  - c) Polska: Księgozbiór Jana III. Biblioteka klasztorna na Jasnej Górze.
7. *Doba oświecenia.*
- a) Pogląd G. W. Leibniza na zadania biblioteki.
  - b) Muzeum Brytyjskie w Londynie.
  - c) Powstawanie bibliotek specjalnych.
  - d) Biblioteki uniwersyteckie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.
  - e) Biblioteka Publiczna w Nancy założona przez Stanisława Leszczyńskiego.
  - f) Polska: Biblioteka Rzeczypospolitej — Załuskich zwana (Pierwszy egzemplarz biblioteczny w Polsce). Biblioteka

Uniwersytecka we Lwowie. Księgozbiór Stanisława Augusta. Konfiskaty bibliotek polskich w dobie rozbiorów.

8. *Od wielkiej rewolucji francuskiej do połowy w. XIX.*

- a) Biblioteka Narodowa w Paryżu.
- b) Cesarska Biblioteka Publiczna w Petersburgu powstaje na gruzach biblioteki Załuskich.
- c) Sekularyzacja klasztorów.
- d) Polska: Biblioteka Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Ratowanie pamiątek ginącej Ojczyzny: T. Czacki, F. M. Ossoliński, T. Działyński, E. Raczyński, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie. Konfiskaty rosyjskie po upadku powstania listopadowego. Emigracyjne biblioteki w Wersalu i Paryżu. Wpływ ruchów 1846 i 1848 r. na rozwój bibliotek popularnych na ziemiach polskich.
- e) Biblioteki prenumeracyjne w Anglii.

9. *Powstanie i rozwój nowoczesnej biblioteki na Zachodzie i w Ameryce.*

- a) Punkty zwrotne: Amerykańska ustawa, zezwalająca na zakładanie bibliotek szkolnych. Biblioteka Miejska w Bostonie.
- b) Powstawanie bibliotek narodowych, oświatowych i specjalnych.

Ze szczególnym uwzględnieniem:

- 1) Muzeum Brytyjskiego, Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu, Królewskiej Biblioteki w Berlinie, Biblioteki Narodowej w Paryżu, Biblioteki Kongresu w Waszyngtonie, dwu Centralnych Bibliotek Narodowych we Włoszech i Biblioteki Niemieckiej w Lipsku;
  - 2) bibliotek publicznych w Bostonie i Nowym Yorku, Fundacji Carnegiego;
  - 3) Wojskowej Biblioteki Lekarskiej w Waszyngtonie, Biblioteki i Muzeum Wojny w Vincennes, Biblioteki slawistycznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Pradze, Biblioteki Instytutu Europy Wschodniej we Wrocławiu, Biblioteki Międzynarodowego Biura Pracy w Genewie.
- c) Rozwój systemu magazynowego.
  - d) Wybitni bibliotekarze:

A. Panizzi, K. Dziatzko, L. Delisle, Ch. A. Cutter, M. Dewey, J. D. Brown, F. Milkau, M. Rubakin, L. Chawkina.

- e) **Wielkie przedsięwzięcia biblioteczne.**
Katalog rękopisów w bibliotekach francuskich, Inwentarz rękopisów w bibliotekach włoskich, Drukowany katalog alfabetyczny Biblioteki Narodowej w Paryżu, Wspólny katalog bibliotek pruskich, Angielska lista światowa czasopism.
  - f) **Rozwój współpracy międzynarodowej.**
Instytut Jamesa Smithsona w Waszyngtonie, Międzynarodowa wymiana dysertacyj, Konwencja Brukselska o wymianie wydawnictw urzędowych, Międzynarodowy Instytut Bibliograficzny w Brukseli, Komisja wspólnego katalogu inkunabułów.
  - g) **Instrukcje katalogowe: pruska, amerykańska, francuska, włoska, polska.**
  - h) **Centralne katalogi czasopism.**
10. *Powstanie i rozwój nowoczesnej biblioteki w Polsce.*
- a) **Wydział czyteln bezpłatnych Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności.**
  - b) **Skutki upadku powstania styczniowego:**
    - 1) Rosyjska Biblioteka Publiczna w Wilnie.
    - 2) Muzeum Narodowe w Rapperswilu. Przewiezienie biblioteki Branickich z Wilanowa do Suchej. Muzeum książąt Czartoryskich w Krakowie. Emigracyjne biblioteki polskie w celu utrzymania ducha narodowego.
  - c) **Towarzystwo Oświaty Ludowej we Lwowie.**
  - d) **Zbieracze, których księgozbiory stały się podstawą publicznych bibliotek naukowych: Winc. Krasiński, Konst. Świdziński, Zygmunt Czarnecki, Tomasz Zamoyski, Aleksander Przezdziecki.**
  - e) **Walka o polskość i germanizacja w Poznańskim.**
Towarzystwo Czyteln Ludowych. Niemiecka Krajowa Biblioteka w Poznaniu. Biblioteka Miejska w Bydgoszczy.
  - f) **Towarzystwo Szkoły Ludowej w Krakowie.**
  - g) **Biblioteka uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza w Krakowie.**
  - h) **W dobie rewolucji 1905 r.:**
    - 1) Polska Macierz Szkolna w Warszawie. Biblioteka Publiczna w Zakopanem. Biblioteka Towarzystwa Uniwersytetu dla Wszystkich w Dąbrowie Górniczej. Towarzystwa Bibliotek Publicznych: Warszawa, Sandomierz, Kalisz, Kielce. Towarzystwo Czyteln m. Warszawy. Biblioteka im. H. Łopacińskiego w Lublinie.
    - 2) Domaganie się rewindykacji zbiorów polskich z bibliotek rosyjskich. Józef Korzeniowski w Petersburgu.
  - i) **W dobie wielkiej wojny.**

LITERATURA

obowiązująca:

1. *Hahn W.* Dzieje bibliotek polskich. — „Congrès International des Bibliothécaires et des Amis du Livre tenu à Prague du 28 juin au 3 juillet 1926”. Procès-verbaux... Prague 1928. T. II. str. 193—210.
2. [*Czerwijowski F.*] Biblioteka Publiczna w Warszawie. (Rys historyczny). Warszawa 1930. str. 8. Odb. z „Biuletynu Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy”.
3. *Czerwijowski F.* 80-lecie bibliotek publicznych w Warszawie. Warszawa 1938. str. 14. Odb. poprawiona z „Kroniki Warszawy”.
4. [*Radlińska Orsza H.*] Nasze biblioteki powszechnie. „Praca oświatowa, jej metody i organizacja”. Kraków 1913. str. 211 67.

uzupełniająca:

5. [*Baranowski I. T.*] Biblioteka ordynacji Krasińskich w Warszawie. Warszawa 1917. str. 46.
6. *Baranowski I. T.* Biblioteka Załuskich w Warszawie. Warszawa 1912. str. 72.
7. *Biblioteka Piotra Wolskiego biskupa plockiego.* Kraków 1929, 1930. I. str. 17, tabl. 6. II/III. str. 14. Odb. z „Silva Rerum”.
8. *Biesiadecki F.* i *Piekarski K.* Materiały do dziejów biblioteki Zygmunta Augusta. „Exlibris” T. V (1924). str. 38 48.
9. *Birkenmajer A.* Książka Ottona Waldego o szwedzkich zdobyczach bibliotecznych. Kraków 1924. str. 16. Odb. z „Exlibrisu”.
10. *Biblioteka polska w Rumunii* (1866 1891). Książka pamiątkowa. Jassy 1891. str. 217.
11. *Publiczne biblioteki lwowskie.* Zarys dziejów pod red. L. Bernackiego. Lwów 1926. str. 67, tabl. 31.
12. *Biblioteki wielkopolskie i pomorskie.* Praca zbiorowa pod red. S. Wierczyńskiego. Poznań 1929. str. 318.
13. *Biblioteki wileńskie.* Praca zbiorowa pod red. A. Łysakowskiego. Wilno 1932. str. 192.
14. *Brensztejn M.* Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie do roku 1832. II wyd. Wilno 1925. str. 160.
15. *Budka W.* Biblioteka Decjuszków. Kraków 1929. str. 20. Odb. z „Silva Rerum”.
16. [*Cholodecki Józef Białynia*] *Ćwik W.* Przeszłość Towarzystwa polskiego bratniej pomocy i Czytelni polskiej w Czerniowcach. Czerniowce 1855. str. 67.
17. *Collijn J.* Bericht über polnische Büchersammlungen in Schwedischen Bibliotheken. Cracovie 1911. str. 63. Odb. z „Bulletin de l'Academie des Sciences de Cracovie”.
18. *Dąbrowska W.* Towarzystwo Bibliotek Powszechnych w Warszawie. Sprawozdanie 1923—1927. Warszawa 1928. str. 66.
19. *Dyboski T.* Pamiętnik Czytelni Ludowej w Cieszynie 1861—1911. Cieszyn 1912. str. 41.

20. *Fischer A.* Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Zarys dziejów. Lwów 1927. str. 120.
21. *Gaberle E.* Egzemplarz obowiązkowy na ziemiach polskich dawniej i dziś. Lwów 1928. str. 74.
22. *Gadon L.* Z życia Polaków we Francji. Paryż 1883. str. 169.
23. *Hartleb K.* Biblioteka Zygmunta Augusta. Studium z dziejów kultury królewskiego dworu. Lwów 1928. str. 177.
24. *Hessel A.* Geschichte der Bibliotheken. Göttingen 1925. str. 147.
25. *Jaczeński K.* Pierwsze ćwierćwiecze Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie. Lublin 1933. str. 30.
26. *Kawecka [-Gryczowa] A.* Biblioteka Narodowa w Warszawie. Warszawa 1934. str. 38.
27. *Kirszbraun A.* Z działalności Stanisława Leszczyńskiego w Lotaryngii. „Księga pamiątkowa ku uczczeniu... prof. M. Handelsmana”. Warszawa 1929. str. 139—145.
28. *Kisielewski J.* Światła w mroku. Pięćdziesiąt lat pracy Towarzystwa Czytelní Ludowych 1880—1930. Poznań 1930. str. 264.
29. *Koch Th. W.* A book of Carnegie libraries. White Plains, N. Y. 1917. str. 226.
30. *Konczyńska W.* Zarys historii Biblioteki Jagiellońskiej. Kraków 1923. str. 203.
31. *Księga pamiątkowa Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi 1917—1927.* Łódź 1928. str. 76.
32. *Kucharzewski J.* Epoka paskiewiczowska. Losy oświaty. Warszawa 1914. str. 60—114.
33. *Lipska H.* Biblioteka Miejska w Siedlcach 1919—1923. Siedlce 1934. str. 19.
34. *Łodyński M.* Biblioteka Szkoły Rycerskiej 1767—1794. Warszawa 1930. str. 85.
35. *Łodyński M.* U kolebki polskiej polityki bibliotecznej (1774—1794). Warszawa 1935. str. 81.
36. *Łodyński M.* Z dziejów „Biblioteki Rzeczypospolitej Załuskich zwanej” w latach 1783—1794. Warszawa 1935. str. 122.
37. *Majkowski E.* ks. Materiały do dziejów biblioteki Zygmunta Augusta. Poznań 1928. str. 29, tabl. VIII.
38. *Michalski S.* Biblioteka Bodlejańska w Oxfordzie. Warszawa 1909. str. 23. Nadb. z „Przeglądu Bibliotecznego”.
39. *Minto J.* A history of the public library movement in Great Britain and Ireland. London 1932. str. 366.
40. *Mocarski Z.* O księżnicy Miejskiej im. Kopernika w Toruniu. Toruń 1927. str. 32.
41. *Muszkowski J.* Biblioteka ordynacji Krasińskich w latach 1844—1930. Warszawa 1930. str. 21.
42. *Na dziesięciolecie Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy.* Bydgoszcz 1931. str. 8—42.
43. *Nowakowski Z.* Biblioteka dawnego Banku Polskiego 1828—1885. Warszawa 1936. str. 51.

44. *Olszewicz W.* Biblioteka króla Stanisława Augusta. Kraków 1931. Odb. z „Przeglądu Bibliotecznego”, str. 46.
45. *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Jana Długosza w Sandomierzu w 25-leciu 1906—1931 r.* Sandomierz 1931. str. 16.
46. *Stemler J.* Polska Macierz Szkolna. Szkic historyczno-sprawozdawczy z 20-lecia działalności 1905—1925. Warszawa 1926. str. 224.
47. *Szulkin M.* Zamykanie bibliotek polskich na Litwie po r. 1863. [Warszawa 1932]. str. 75—87. Nadb. z „Przeglądu Historycznego”.
48. *Studnicki-Gizbert W.* Zarys historyczny wileńskiego kość. ew.-ref. i jego biblioteki. Wilno 1932. str. 31.
49. *Tow. Biblioteki dla wszystkich im. Hugona Kołłątaja w Dąbrowie Górniczej.* Sprawozdanie za lata 1906—1927 i za rok 1928. Dąbrowa Górnicza 1929. str. 72.
50. *Towarzystwo Szkoły Ludowej w Krakowie w latach 1891—1928.* Krótki rys działalności. Kraków 1929. str. 40.
51. *Trzydziestolecie Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy 1907—1937.* Warszawa 1938. str. 10. Odb. z „Bibliotekarza”.
52. *Tyszkowski K.* Z dziejów rewindykacji. Lwów 1924. str. 15. Odb. z „Kwartalnika Historycznego”.
53. *Vorstius J.* Grundzüge der Bibliotheksgeschichte. 2. Auflage. Leipzig 1936. str. 96.
54. *Wojtkowski A.* Edward Raczyński i jego dzieło. Poznań 1929. str. 305—420.
55. [*Wasilewski Z.*] Rzut oka na dzieje Muzeum Narodowego w Rapperswyłu (1869—1893). Kraków 1894. str. 86. Odb. z „Albumu Muzeum Narodowego w Rapperswyłu”.

Warszawa 1938. Z zasiłku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

SKŁAD GŁÓWNY:

Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich

Warszawa, Marszałkowska 69 m. 5. Tel. 8,40-93.

Konto P. K. O. 21.495.

Druk. Jan Świętoński i S-ka. Warszawa.